

Pwyllgor :	CYSAG
Dyddiad :	7 Tachwedd 2018
Teitl :	Cyfansoddiad CYSAG
Awdur :	Sion Huws/ Mai Bere
Pwrpas :	Ceisio barn CYSAG

1. Cefndir

1.1 Pwrpas yr adroddiad hwn yw ceisio barn y CYSAG ar ei gyfansoddiad cyn i'r mater gael ystyriaeth gan y Cabinet.

1.2 Mae Deddf Addysg 1996 yn gosod dyletswydd ar yr awdurdod lleol i sefydlu cyngor sefydlog i'w gynghori ar addysg grefyddol.

1.3 Mae Deddf Addysg 1996 yn nodi y dylai CYSAG gynnwys y grwpiau canlynol:

- Grŵp o bersonau i gynrychioli'r enwadau Cristnogol a'r crefyddau eraill hynny sydd, ym marn yr awdurdod, yn cynrychioli prif draddodiadau crefyddol yr ardal ('grŵp A')
- Grŵp o bersonau i i gynrychioli'r cymdeithasau athrawon hynny y cred yr awdurdod a ddylai gael eu cynrychioli, o ystyried amgylchiadau'r ardal
- Grŵp o bersonau i gynrychioli'r awdurdod

1.4 Dim ond y grwpiau cynrychioladol uchod sydd â'r hawl i bleidleisio, a bydd gan bob grŵp un bleidlais.

1.5 Gall y CYSAG ei hun hefyd gyfethol aelodau (ond ni fydd ganddynt bleidlais)

2. Cais gan Ddyneiddwyr Bangor

2.1 Cyflwynwyd cais gan Ddyneiddwyr Bangor i'r CYSAG benodi dyneiddwr fel aelod llawn (Atodiad)

2.2 Mae'r pwnc yma wedi bod yn destun cryn drafod ar lefel genedlaethol, gyda'r Dyneiddwyr yn dadlau bod gwrthodiad i gynnwys dyneiddwr fel aelodau llawn yn groes i Ddeddf Hawliau Dynol a'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

2.3 Tra bod nifer o awdurdodau yn eu cynnwys fel aelodau cyfetholedig, yr arfer cyffredinol yw peidio â'u caniatáu i fod yn aelodau llawn. Mae hyn ar sail arweiniad yng Nghylchlythyr 10/94 ar sefyllfa systemau cred eraill, lle mae paragraff 103 yn darparu:

“Byddai cynnwys cynrychiolwyr systemau cred megis hiwmanistiaeth, nad ydynt yn gyfystyr â chrefydd neu enwad crefyddol, ar ...grŵp A CYSAG, yn groes i’r darpariaethau cyfreithiol y cyfeirir atynt ym mharagraff 102 o’r cylchlythyr”.

2.4 Mewn ymateb i gais gan Gymdeithas CYSAGau Cymru am gyngor ac arweiniad, ysgrifennodd at Kirsty Williams AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg Llywodraeth Cymru, at Gyfarwyddwyr Addysg Awdurdodau Lleol ar 3 Mai 2018 **[Atodiad]**. Cadarnhaodd farn Llywodraeth Cymru, y gellir penodi cynrychiolwyr o systemau cred anghrefyddol i Grŵp A er mwyn sicrhau bod y CYSAG yn adlewyrchu credoau’r cymunedau a wasanaethant yn llawn, ac er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth bresennol. Mae’r llythyr hwn yn benodol yn disodli paragraff 103 Cylchlythyr 10/94, ac yn datgan:

“...fod yn rhaid i greddau anghrefyddol a goleddir gan yr unigolyn i’w benodi fod yn gydweddol â chred grefyddol, megis dyneiddiaeth. Er mwyn bod yn “gydweddol”, ystyriwn fod yn rhaid i’r credoau anghrefyddol, yn unol â’r gyfraith achosion o dan y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol a Deddf Hawliau Dynol 1998, gyrraedd y lefel angenrheidiol o ran grym, difrifoldeb, cydlyniant a phwysigrwydd i sicrhau diogelwch o dan Hawliau’r Confensiwn.

2.5 Mae hyn felyn yn caniatáu i’r awdurdod benodi cynrychiolydd y Dyneiddwyr fel aelod llawn (fel aelod o Grŵp A).

3. Cyfansoddiad CYSAG

3.1 Mae’r aelodaeth bresennol fel a ganlyn

Cristnogion a Chrefyddau Eraill (Grŵp A)

- Yr Eglwys Fethodistaidd (1)
- Yr Annibynwyr (1)
- Eglwys Bresbyteraidd Cymru (1)
- Undeb Bedyddwyr Cymru (1)
- Yr Eglwys Gatholig (1)
- Yr Eglwys yng Nghymru (1)

Athrawon yn cynrychioli’r Undebau canlynol

- ASCL (1)
- NAS/UWT (1)
- UCAC (1)
- NUT (1)
- ATL (1)

Aelodaeth Aelodau Etholedig (ar sail cydbwysedd gwleidyddol) (7)

- Plaid Cymru (4)
- Annibynnol (3)

3.2 Penderfynwyd ar gyfansoddiad yr aelodaeth gan Bwyllgor Addysg Cyngor Gwynedd yn 1996. Gan nad yw cyfansoddiad Grŵp A CYSAG wedi ei adolygu ers ei sefydlu ym 1996, byddai hefyd yn briodol ac amserol felly i ystyried cyfansoddiad y CYSAG yn ei gyfanrwydd, yn ogystal â'r cais penodol gan y Dyneiddwyr.

3.3 Bydd nifer y cynrychiolwyr a benodir i Grŵp A i gynrychioli pob enwad neu grefydd sydd angen eu cynrychioli, yn adlewyrchu'n fras gryfder cyfrannol yr enwad neu'r grefydd yn yr ardal leol, cyn belled a bo hynny'n gyson â chyflawni'n effeithlon swyddogaethau'r grŵp .

3.4 Mae llythyr yr Ysgrifennydd Addysg yn egluro:

- *mae penodiad yn dibynnu ar farn yr awdurdod lleol perthnasol ynglŷn ag a fyddai cynrychiolydd o'r fath yn helpu i sicrhau bod y traddodiadau perthnasol yn ardal yr awdurdod lleol yn cael eu hadlewyrchu'n briodol yng Ngrŵp A. Yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am benderfynu ar benodiadau, gan ei fod yn y sefyllfa orau i asesu a oes gan CYSAG yr arbenigedd a'r profiad angenrheidiol i gyflawni ei swyddogaeth yn briodol."*

Rhaid i'r awdurdod ystyried felly os yw cyfansoddiad presennol Grŵp A yn cwrdd â'r gofyn yma.

4. Tystiolaeth

4.1 Ymddengys bod y penderfyniad ar gyfansoddiad y CYSAG yn 1996 wedi ei seilio ar y wybodaeth ganlynol

Yr Eglwys Gatholig Rufeinig	11.1%
Yr Eglwys yng Nghymru	18.4%
Eglwys Bresbyteraidd Cymru	43.3%
Yr Eglwys Fethodistaidd	5.6%
Undeb yr Annibynwyr	16.3%
Undeb y Bedyddwyr	4.3%
Enwadau Eraill	1%

4.2 Y ffigyrau diweddaraf sydd gennym yw'r rhai o Gyfrifiad Gwynedd 2011, a cheir crynodeb ohonynt isod

	SIROL	ARFON	DWYFOR	MEIRION
Cristnogaeth	59.5%	55.6%	64.6%	62.3%
Bwdhaeth	0.3%	0.4%	0.3%	0.3%
Hindŵaeth	0.2%	0.3%	0.1%	0.1%
Iddewiaeth	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%
Islam	1.1%	1.9%	0.4%	0.3%
Siciaeth	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Crefydd arall	0.5%	0.5%	0.4%	0.6%
Dim crefydd	29.7%	32.5%	25.8%	27.8%
Heb nodi crefydd	8.6%	8.6%	8.4%	8.6%

4.3 Yn ogystal â'r dystiolaeth yma dylid ystyried yr hyn sydd ei angen o safbwynt cynrychiolaeth i sicrhau y gall y CYSAG gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol ac effeithlon.

- Byddai'r pwyllgor yn manteisio o glywed lleisiau gwahanol grefyddau yn eu trafodaethau sydd yn greiddiol i gwricwlwm Maes Dysgu Addysg Grefyddol.
- Byddai'n hybu cyswllt rhwng Penaethiaid, Athrawon a Disgyblion â gwahanol greddoau yn uniongyrchol wyneb yn wyneb yn hytrach nag o lyfrau yn unig.
- Byddai'n gyfle i greu pontydd a hybu cymdeithas fwy goddefgar o greddoau amrywiol.

5. Argymhelliad

5.1 Gofynnir am farn y CYSAG ar ei gyfansoddiad ac yn benodol

(a) os yw traddodiadau perthnasol yr ardal yn cael ei adlewyrchu'n briodol ar GRŴP A.

(b) Cais Dyneiddwyr i fod yn rhan o Grŵp A